

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze k bakalářské práci

Vliv jakosti na zpeněžování cukrovky na trhu

Karolína Lorenzová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Předložená bakalářská práce se zabývá vlivem jakosti na zpeněžování řepy cukrovky na trhu. V první části je podrobně charakterizována řepa cukrovka. V této části je také řešeno její možné alternativní využití a vliv chorob řepy cukrovky na její výnosnost. Druhá část bakalářské práce se zaměřuje technologickou jakost řepy cukrovky a její význam na zpeněžení. Tato část se rovněž zabývá vlivem výběru správné odrůdy na zpeněžení a šlechtitelský pokrok, kterého bylo v průběhu desetiletí dosaženo. Ve třetí části je řešen historický vývoj řepářství, zejména vývoj výnosnosti a výtěžnosti v průběhu let. Není zde opomenuta ani Společná organizace trhů s cukrem a dopady její restrukturalizace na pěstování řepy cukrovky v České republice či světový obchod s cukrem. V závěrečné části je diskutováno o vlivu výběru odrůdy na rozdíl v příjmech pěstitele v lokalitě napadené hád'átkem řepným.

Klíčová slova: řepa cukrovka, jakost, odrůda, trh, výnos, kvóta

Hlavním cílem předložené bakalářské práce je vyhodnocení vlivu jakosti na zpeněžování řepy cukrovky na trhu. Tento cíl je dále rozdělen na dílčí cíle, kterými jsou charakteristika řepy cukrovky a možnosti jejího alternativního využití, vývoj současných požadavků na technologickou jakost řepy cukrovky a vlivů na ni působících a to včetně vlivu šlechtitelského pokroku, zhodnocení dopadu restrukturalizace v odvětví cukr-cukrovka na Českou republiku a Evropskou unii, vývoj na trhu s cukrem a posledním dílčím cílem je zhodnocení vlivu výběru odrůdy v lokalitě s výskytem hárátka řepného na příjmy pěstitele. Práce byla vypracována na základě komparace a syntézy tuzemské a zahraniční odborné a vědecké literatury a dalších zdrojů vztahujících se k dané problematice.

Řepa cukrovka je obecně považována za jednu z nejdůležitějších plodin, které se pěstují na území České republiky. Její pěstování má dlouholetou tradici a v podmínkách České republiky patří k nezastupitelným plodinám nutným k produkci cukru. V současné době se škála jejího využití stále rozšiřuje a je rovněž možné ji alternativně využít jako surovinu na výrobu biolihu. Největším producentem biolihu v České republice je firma Agroetanol, a.s., dceřiná společnost firmy Tereos TTD, a.s., která vyrábí v současné době 1,2 milionu hektolitrů biolihu.

Řepa cukrovka je dvouletá rostlina, která se pro potřeby cukrovarnictví pěstuje pouze jeden rok. Její výnosnost a cukernatost mohou významně ovlivnit škůdci, kteří ji běžně napadají. První zmínka o řepě cukrovce pochází z roku 1802, kdy na českém území vznikla historicky první cukrovarna. K největšímu rozmachu však došlo až ve 20. letech 20. století. Tradice pěstování řepy cukrovky začala ovšem postupem času upadat a počet cukrovarů na českém území se během let snížil z počtu 149 na 7. Největší rána byla českému cukrovarnictví utržena po uzavření největšího cukrovaru Eastern Sugar v roce 2006, kdy byla navrácena kvóta ve výši 102 473 tisíc tun a rovněž se velmi rapidně snížila osevní plocha řepy cukrovky.

Technologická jakost je dána komplexem faktorů, které ovlivňují její zpracovatelnost a rozhodují o celkové výtěžnosti cukru. Technologická kvalita cukrovky se hodnotí dle hodnoty MB faktoru a platí, že čím je hodnota faktoru nižší, tím je řepa jakostnější. Důležitý je rovněž seřez řepy cukrovky, protože pokud je veden špatně, může pěstitel značně trpět na výtěžnosti. O výnosu a kvalitě rozhoduje také optimální termín sklizně, který je zhruba v polovině října. Dalším faktorem, který rozhoduje o jakosti řepy cukrovky je skladování, pokud je řepa špatně uskladněna, snižuje se její cukernatost a hmotnost bulev. V průběhu let bylo dosaženo značně vysokého šlechtitelského pokroku, protože vzhledem ke stále se zvyšujícímu počtu obyvatel na Zemi bylo nutné získání takových odrůd,

kteře budou tolerantní vůči některým nejčastějším chorobám řepy cukrovky a bude možné na co nejnížší ploše vypěstovat co nejjakostnější řepu. Tolerantní odrůdy jsou v současné době běžně na osev používány a jejich užití značně snižuje náklady.

Pěstování řepy cukrovky se v České republice řídí pravidly Společné organizace trhů s cukrem. Kromě dotačních, cenových a jiných opatření sem patří také systém produkčních kvót. Pro Českou republiku je v současné době přidělena ve výši 372 459,21 tun. V průběhu let došlo k restrukturalizaci v odvětví cukrovka-cukr, kdy byla ukončena činnost neefektivních výrobců a byla přijata opatření, která ukončení jejich činnosti zapříčinila. Od roku 2015 byla nastolena nová Společná zemědělská politika, která navazuje na předchozí rámec, jejíž přesná pravidla nejsou v současné době ovšem zcela známa. I přes poměrně silnou pozici České republiky na trhu s cukrem v Evropě, ve světě trhu s cukrem vévodí Brazílie, Indie, Čína a Thajsko jakožto největší producenti - podíl produkce převyšuje 50 %. Předpokládá se, že v rozvojových zemích bude spotřeba vzhledem ke zlepšující se hospodářské situaci růst a naopak v rozvinutých zemích vzhledem k trendu zdravého životního stylu, klesat.

Důležitým faktorem ovlivňujícím ekonomiku pěstování řepy cukrovky je výběr vhodné resp. nevhodné odrůdy v lokalitě s výskytem hád'átka řepného. Použití odrůd, které jsou tolerantní vůči hád'átku a rizomanií a rizomanií resp. rizomanií a cercosporióze, může pěstiteli značně zvýšit příjmy. Z provedeného pokusu jasně vychází, že to může být až ve výši 47 808,4 Kč. Použití těchto odrůd se naprosto vyplatí, protože již při mírném napadení hád'átkem mohou ztráty činit mnohem více, než je prodejní cena těchto odrůd, které stojí zhruba 900 - 1 200 Kč na hektar. Důležitost používání odrůd tolerantních vůči hád'átku potvrzují i pokusy, které byly prováděny v Německu.

Výhled pěstování řepy cukrovky v České republice po ukončení Společné organizace trhů s cukrem v roce 2017 v podobě, v jaké je známa v současné době, je poměrně nejistý. Kromě objektivně daných podmínek jako jsou historie pěstování cukrovky, kvalita pěstitelů a zpracovatelského průmyslu, bude Česká republika vystavena konkurenčnímu tlaku z okolních evropských zemí. Pěstování řepy cukrovky v České republice je na vysoké úrovni, ekonomiku pěstování však výrazným způsobem ovlivňuje odlišná úroveň národních dotací na její pěstování (například se v současné době rozhoduje o rozdělení částky ve výši cca 450 milionů Kč ve prospěch takzvaných aktivních pěstitelů, což v České republice odpovídá částce zhruba 7 200 - 7 300 korun na hektar oproti 15 000 korunám na hektar, které jsou vypláceny aktivním pěstitelům na Slovensku). O budoucnosti pěstování cukrovky tedy rozhoduje nejen kvalita jejího pěstování, ale i politické a regionální zájmy jednotlivých zemí.

Odbourání jakýchkoli dotací na pěstování zemědělských plodin by bylo nejspřavedlivějším řešením, neboť to by umožnilo ukončení činnosti neefektivních výrobců.

Souhrn vybrané literatury

CHOCHOLA, J. Průvodce pěstováním cukrové řepy [online]. Dostupné z: <http://www.semce.cz/Pruvodce.pdf>., Řepařský institut Semčice, 2010, 65 s., [cit. 30.9.2014].

PRUGAR, J. Kvalita rostlinných produktů na prahu 3. tisíciletí. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2008, 327 s., ISBN 978-80-86576-28-2.

PULKRÁBEK, J. a kol. Řepa cukrová - Pěstitelský rádce. Vydání první, listopad 2007. ISBN 978-80-87111-00-0.

FRONĚK, D., TRNKOVÁ, J., HANÁK, J., DIVIŠOVÁ, E. Situační a výhledová zpráva - Cukr a cukrová řepa. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012, 36 s., ISBN 978-80-7434-044-4.

SMUTKA, L., PULKRÁBEK, J., BENEŠOVÁ I. Současný stav na trhu s cukrem. Listy cukrovarnické a řepařské č. 2, 2014, roč. 130, s. 70 - 76, ISSN 1805-9708.

STRNADLOVÁ, H. Dopady vstupu ČR do EU a reformy Společné organizace trhů v odvětví cukru na trh s cukrem v ČR. Listy cukrovarnické a řepařské č. 12, 2009, roč. 125, s. 334 – 341, ISSN 1210-3306.